

Esettanulmány

GÁBOR KÖNYVE

Gábor könyvét régóta készülök megírni. Tizenhárom éve fogalmazódnak bennem a mondatok, abban a szilárd meggyőződésben, hogy egyszer majd papírra vetem őket.

Gábor nagy, meghatározó élményünk. Minden porcikám tiltakozik ugyan, ha életünk kisebb-nagyobb problémáit, válságait kizárólag ezzel akarja magyarázni valaki, de elfogadom, hogy Gábor immár „örök”, mint Anna. Benne él

„... minden félrecsúszott
Nyakkendőmben és elvettett
szavamban
Es minden eltévesztett
köszönésben
És minden összetépett -. levelemben...”
(Juhász Gyula)

De meg kell írnom a könyvet köszönetképpen is azoknak, akik kilónyi kis létéért harcoltak, akik már akkor emberszámba vették, és azoknak, akik azért küzdöttek és küzdenek ma is, hogy ez a lét minél inkább élet, igazi emberi élet legyen, akik hozzánk hasonlóan szeretni képesek őt. És talán azért is érdemes megírnom a könyvet, hogy ha már nekünk megadatott, hogy együtt tudunk élni ezzel a ténnyel, hogy nem rokkantunk bele, hogy ép lélekkel teljes életet élünk – talán hozzá tudunk segíteni ehhez másokat is.

Gábort 1978. március 10-re vártuk.

1977. december 19-én munkába menet, ahogy a buszról szálltam, elfolyt a magzatvíz.

– Ha mégis nevet kell neki adni, Gábor lesz, jó? Vagy Eszter – mondtam Péternek.

Ezt már régen megbeszéltük. Most mégis sorsszerűnek éreztem: apám első felesége – aki után Klára lettem – kis koraszülött Gábor-fiaival együtt halt bele a szülésbe.

De ennek a mondatnak a jelentősége még ennél is sokkal nagyobb. Innen indultunk. Ehhez képest minden ajándéknak számított. A nevesincs abortumhoz képest egy párperces Gábor már ember – a fiúnk.

Négy nap múlva, december 22-én született meg. Éleszteni kellett. Milyen fájdalmas később olvasni a zárójelentésen: élő, éretlen fiú! Most értem csak igazán az előző kettő jelentőségét: élő, érett leány. Gábor 1150 gr, testhossza 37 cm, fejkörfogata 28 cm. Gyönyörű ici-pici baba, elvész a pólyában, már viszik is az intenzív újszülött-osztályra.

Nagyon fontos dolog, hogy Gábor születésekor már két egészséges gyermekünk volt. Sokkal megrázóbb azoknak a tragédiája, akiknek sokévi várakozás, több sikertelen terhesség után születik így gyermekük.

Egészséges gyermekeink, ha lélekben is olyan egészségesek lesznek, mint amilyenek nevelni szeretnénk őket, maguk fogják megkérdezni majd, hogy mindent megtettünk-e akkor is, amikor úgy látszott, hogy valóban nincs mit tenni. Hiszen a szeretet nem csökken, hanem gyarapodik, ha többfelé oszlik.

Az első, amit Gáborért tehettem, az volt, hogy táplálni akartam. Fejtem hát szorgalmasan! De jól is tettem! Három hónapig ebből kosztolt aztán az egész koraszülött-osztály.

A középkorú, szigorú-szőke ápolónő folyton a fejőgépet kereste.

– Ki fej itt?! – robbant be a kórtermünkbe.

– Én – feleltem.

– Miért, megvan még a babája?! – ripakodott rám.

Tény, hogy az ilyen nyílt ellendrukker reakcióval ritkán találkozunk. Mint ahogy ritkán az álszent sajnálkozással is. De sokkal gyakrabban azzal az értetlenséggel és hitetlenkedéssel, amely kétségbe vonta, hogy természetes lehet számunkra a szeretet egy ilyen gyerek iránt is, hogy gondoskodásunk magától értetődő és nem magamutogató.

– Barátkozzon csak velem! – mondta igazán kedvesen az orvos az inkubátor mellett, és nekem még ez is furcsán érthetetlen volt. Barátkozni? Hiszen ismerem. Ő Gábor, a fiam.

Olyan ez, mint majd másfél év múlva, amikor visszaviszem mutogatni, dicsekedni velem. Némelyikükön úgy érzem, attól tart, hogy „minőségi reklamációval” jöttem. Pedig én valóban boldog voltam és hálás.

Naponta hordtam neki az anyatejet. Pár nap múlva lélegeztető gépre kellett tenni, egyáltalán nem volt spontán légzése. Az orvos meg is mutatta: kikapcsolja a gépet – a gyerek elernyed, visszakapcsolja – ismét él. Amióta megvan, a teremben az ő szívverését hallani. A gép jelez, búg, ha baj van. Akkor egy ápolónő odamegy, igazít valamit a gépen vagy a gyereken.

Nincs eszméleténél. Két-három napja lehet. Megvarrom halotti ingecskéjét, fejkötőjét, míg van hozzá erőm. De amikor bevisszük, derűs arcok fogadnak.

– Jól van a fiú! – mondják.

Összetévesztik valakivel? Nem, mindenki körülötte sürgölődik. Letépte magát a gépről, és elkezdett önállóan lélegezni. Az orvos az üvegfal mögött mosolyogva széttárja a karját. Ő sem érti. Az egész osztály örömmámorban úszik. Bármilyen lesz is Gábor sorsa, ez feledhetetlen. Tudom, hogy munkájuk sikerének örülnek elsősorban, de érzem, hogy szeretik Gábort. Aztán néhány nap múlva, ahogy állok Gábor mellett, nézem, hogy csapkod vézna kis karjával – a szó szoros értelmében csont és bőr, arca beesett, öreg, sárga az egész gyerek - orvosa átfogja a vállam.

– Várható, hogy utóképp lesz, az első napokban átélt két agyvérzés következménye. Nem indul meg a súlya, nő a feje.

Utóképp?! Az lenne a csoda, ha nem lenne. Számoltunk vele. Számolhattunk vele, számolnunk kellett vele.

Gerinccsapolás. Nincs köpeny, amelyben bemehetnék Gáborhoz. Jön az orvos, már gombolkozik, ha nem vetem meg, odaadja a sajátját.

1978. január 18. Harmincegy éves vagyok.

– Úgy látszik, Gábor mindenáron ránk akar cáfolni. Megindult a súlya!

Ez a gyerek már eddig több csodát produkált, mint öt másik – fogadnak.

Gábor arcán megjelenik az a kedves kis grimasz, amire az anyák már azt szokták mondani: rám mosolygott a kisfiam!

Majd kiesik a szemem, úgy figyelem napról napra, hol látom meg majd rajta az első gramm húst is a bőr alatt. Megjegyeztem, tudatosítottam magamban, hogy ujjacskái valóban nem vastagabbak egy gyufaszáznál – ezt elfelejtené, később el sem hinné az ember. És most a lábholtozatán mintha már nem látszana a csont ujjacskái folytatásaként. Aztán már lábszára sem csak egy száraz ágacska többé. És már pofasodik, mint a kölökgólya. 1320 gramm.

Éhenkórász. Még szondán kapja az anyatejet, de már öt kell először megetetni, úgy követelözik. Keresztbe fordul az inkubátorban, belekapaszkodik a nyílásba, lábát nekiveti a másik oldalának.

Aztán komoly influenzajárvány, hosszú látogatási tilalommal. Gábor is beteg. Tüdőgyulladás. Félrenyel, éleszteni kell.

De már cumisüvegből itatják, nemsokára én is megpróbálhatom. Kéthónapos születésnapján bepólyázzák. Két kiló.

Március 4-én érinthetem meg először selymes-finom, hártyszerű bőrét. A napokban született volna. És a napokban hazavihetjük.

Tamara, kisebbik lányunk lelkesen fogadja a hatalmas csomagot. Amikor kibontjuk, megdöbben, mint aki minden mást várt, de ezt el sem tudta képzelni.

– Baba! – kiált fel örömeiben.

Andrea, a nagyobbik rohan haza az iskolából. A farsangi bálon koraszülött-orvos akart lenni, vettünk is egy műanyag dobozt hordozható inkubátornak a baba-Gábor számára.

Csak nézi Gábort, és nem is sejti, hogy ő fogja majd irányítani pályaválasztását.

Megvolt hát Gábor, a „nagy zsákmány”. Szétküldhettük végre a születési értesítőket, jöttek is barátaink csodát látni. Mi pedig végre munkához láthattunk, megtenni minden megtehető! Tudtuk magunktól is, de figyelmeztettek is rá, hogy ami történt, nem múlhat el nyomtalanul. De megjósolni a várható következményeket nem lehetett.

A Taigetosz-kérdés, mint az euthanázia, a levegőben van. Úgy tűnik, megválaszolhatatlan. Pedig a dolog végtelenül egyszerű.

Számunkra ugyanilyen egyértelmű volt, hogy ki akarjuk hozni a gyerekből, ami benne van. Nem többet, de nem is kevesebbet. Számolunk azzal, hogy ez nem sok, de meg akarunk győződni róla, hogy mennyi. Azt hiszem, már ekkor ösztönösen ráéreztem arra, amit később módunk volt tapasztalni is: miként bontakoztatja ki a Pető-módszer a gyermek képességeit, kiből többet, kiből kevesebbet, de mindenkiből mindazt, ami benne van. És ez a száz százalékos siker. És ebben az értelemben a mi Gáborunk is igazi sikerember.

De nemcsak erre éreztünk rá ösztönösen. Számítalan kisebb-nagyobb dologban saját tapasztalatunkra vagy éppen Gáborra hagyatkozhattunk.

Azt tanácsolták, amíg győzöm, fejegetsek neki, ilyen „vénen” nemigen tanulna meg már szopni. De csak nem álltam meg, hogy próbát ne tegyek. Gábor boldogan vetette magát a mellemre és úgy szopott, hogy még egyévesen is alig akarta abbahagyni.

Számítanom kellett rá, hogy sokat betegeskedik majd, gyakran lesz kórházban –de egy nátha nem sok, annyi sem volt neki jó darabig, a gyermekbetegségek meg sem kottyantak neki, szívós volt, mint egy kismacska.

Gyanították, sőt vizsgálatokkal is igazolni vélték, hogy nem hall. De ha éjszaka megmoccantunk az ágyban, hangos kacagásban tört ki a zörejre.

Észrevettük azokat a jeleket is, amelyek komoly bajra utaltak. Rongybaba volt, szinte lefolyt az ember kezéről, kis testének, gerincének, fejének nem volt semmi tartása. Ugyanakkor merev is volt, mint egy kis Pinocchio, nem tudtuk behajtogatni a műanyag ülőkébe.

De szerezhettünk állapotáról tudományosabb tapasztalatokat is. Megmutatták nekünk az EEG-vizsgálat görbéjén a görcstevékenységet jelző krikszkrakszokat. A legobjektívebb és legszemléletesebb mégis az volt, amikor Gábor fején körbe-körbevezették a csőszerű lámpát. Kis koponyájának jobb oldala sötét maradt, de a bal felfénylett, mint a lámpabúra: az elpusztult agyállomány helyén csak víz volt.

Elromlott a szeme is, a sok koncentrált oxigén kötőszövet-megvastagodást okozott. De a természete jó volt. Győzte türelemmel a hosszú várakozásokat a szemészeti klinikán és a vizsgálatokat, sőt érdeklődve követte szemével az éles, pontszerű fényt.

És türte naponta több órán át azokat a gyakorlatokat is, amelyek látványos eredményt ugyan nem hoztak, de meggyőződésem, hogy nem voltak hiábavalóak. Nem rongybabaként hevert a kiságy sarkában, hanem tevékenykedett, vagy legalábbis történt vele valami: pelenkán forgatva hempergett, tenyerünkön ülve lebegett, talpát megtámasztva kúszásra próbáltuk készíteni, az ágy végébe ültetve próbáltuk figyelmét felkelteni. Igencsak megszapordott ezidőtájt a plüssállat-állományunk, és szatyorszámára hordtuk haza a sok színes csörgőt, mintha egy egész bölcsödének vásárolnánk.

Kis szupernyolcas filmfelvevőnkkel igyekeztünk lefilmezni vagy legalább lefényképezni majd minden mozdulatát, életének minden jelentős eredményét.

Filmek és fényképek tanúsítják azt is, hogy nem változtattunk megszokott életformánkon: utaztunk, kirándultunk, moziba, múzeumba, társaságba jártunk, mint korábban – így nem éreztük tehernek a Gáborról való gondoskodást. Ő jött velünk mindenhova, mint a többi gyerek. És a többi gyerek – a mieink és a másoké is – teljesen természetesnek fogadta el, hogy ilyen is van. A gyerek kész és képes tudomásul venni és elfogadni mindazt, amit lát és tapasztal, fenntartásai csak akkor lesznek, ha átadjuk neki a mi rossz felnőtt-beidegződéseinket. De ha nem befolyásoljuk, akkor magától úgy reagál, mint például az alig három éves Panni, aki felmászott Gábor ölébe, a kocsijába, hogy megpuszilhassa. És Gábor még most tizenhárom évesen is olyan spontán gyöngédséget vált ki a gyerekekből, hogy kisöccse és kishúga is odatípeg megpuszilgatni vagy a mellére bújni, ha a földön fekvé játszik.

De még máig is eretnek gondolatnak számít az az elképzelés, hogy közösségben is – bölcsödében, óvodában, iskolában – együtt lehetne nevelni az egészséges és a sérült vagy fogyatékos gyermekeket. Pedig aki már a homokozóban megtanulná, hogy egyes társaival csak mutogatással értetheti meg magát, aki vak gyerekekkel játszana szembekötősdit, aki elsőként választaná be a csapatba a kettőig számolni sem tudó, de futásban legfürgébb pajtását, aki mozgássérült osztálytársáról puskázná a számtandolgozatát: az felnőtt fejjel sem utasítaná el az állást vállalni tolokocsiban érkező matematikust. Vesszőparipám volt sokáig, hogy meg kellene oldani ezeknek a halmozottan sérült gyerekeknek a nappali elhelyezését ugyanúgy, mint az egészségesekét, hogy a szülő életformája normális maradjon, de beteg gyermekétől se kelljen elszakadnia. Jószerevel mindenütt azzal a jótanáccsal fizettek ki, hogy ha belefáradtam, adjam a gyermekemet „egészségügyi gyermekotthonba. Máig sem tudom, valóban nem értették-e, hogy nem erről Van szó, vagy csak ez tűnt a legkézenfekvőbb elhárításnak. Pedig olyan egyszerű a megoldás: az elnéptelenedő bölcsödék egy-egy helyisége fogadhatna akár nagyobbacska gyerekeket is, hiszen ők be vannak rendezkedve pelenkázásra és pépes ételekre is. A szülők úgyszemint egyeznének bele, vélték látatlanban. Gábor már rég kiöregedett az óvodáskorból, de örömmel hallom, hogy egyre több ilyen intézmény nyílik, igaz ugyan, hogy az egészségesekkel együtt való nevelést még nem volt bátorságunk kipróbálni.

A mi Gáborunk meg cseperedett, gyarapodott, derűs, vidám kisfiú volt, még mindig elég kicsi ahhoz, hogy ne legyen szembetűnő, hogy nincs vele rendben minden. Még az sem látszott, hogy mégiscsak kicsit gyorsabban nő a feje a kellenénél – már másfél éves volt, amikor felmerült egy esetleges műtét szükségessége. Határeset volt, ahol ezt kellett mérlegelni, hogy feltétlenül indokolt-e a műtét, várható-e tőle számottevő eredmény, és hogy

ezért az esetlegesen lehetséges, remélt eredményért mennyire kitartóan áll szándékunkban megküzdeni. Az ideggyógyász nő pontosan értett bennünket. Azt mondta, azért mer bátorítani minket erre, mert érzi, hogy nem csodát várunk, látja, hogy Gábor része életünknek, de nem uralkodik el rajta, és nem szorítja ki másik két gyermekünket.

1979 nyarán Gábor koponyájába beépítettek egy söntöt, amelynek a túlszaporodó agyvizet a keringésbe kell elvezetnie. A műtét sikerült, a sönt azóta is hibátlanul működik. Teljesíti feladatát – ezt vártuk tőle, nem csodát –, Gábor feje most már csak a normális mértékben nőtt, a görcstevékenység csökkent, az egész gyerek lazább lett.

– Hogy is tudná járni, mikor még cipőcskéje sincsen?!– mondta Dédikéje, amikor meglátogatta.

Lett nemsokára nemhogy cipőcskéje, de még medvetalpa is, meg csizmácskája. Ekkor kezdtünk járni a mozgássérültek intézetébe. A „kezdtünk járni” alighanem túlzás, mert mi jártunk ugyan, de Gábor amolyan „vállonvetős” gyerek volt, nem ült a karunkon, hanem, mint egy rongybaba lógott a vállunkon, ahogy vittük. Nagyon jól emlékszem – nemcsak tudatommal, hanem bőrömmel és izmaimmal is –, hogyan nehezedett rám renyhe kis teste. Innen kiindulva számítanak az eredmények – ami ennél több, azt mind mi nyertük meg. Amit tud, azt itt tanulta, és mindent, amit lehetett, megtanítottak neki.

Már első alkalommal lelkesen, szinte felajzva jöttünk haza. Ahhoz hasonlót éreztem, mint annak idején a koraszülött-osztályon: itt mindenkinek halálosan fontos a fiam, itt mindenki arra tette az életét, hogy minden lehetőet megtegyen ezekért a gyerekekért. Elfogadják kiindulópontként az adott állapotot, és ehhez viszonyítva értékelnek minden kis sikert. Nem a látványos, nagy eredmények a fontosak, hanem az aprómunka és a végtelen türelem, az állandó derű. Pedig tapasztalhattuk aztán az évek során elégszer, micsoda próbákat kell kiállni a konduktorok türelmének, míg ezekből a nagyon problémás gyermekecskékből gondolkodó, fejlődni, ügyesedni akaró, közösségre vágyó emberkéket faragnak. Bizonyos értelemben még az is nehezíti feladatukat, hogy nemcsak a gyerekekkel, hanem a szülőkkel is együtt kell dolgozniuk – de a mi problémáinkat, kérdéseinket, elő-előforduló értetlenségünket is győzik türelemmel, figyelemmel.

Megtanítanak bennünket arra, hogyan érhetünk el eredményeket gyermekeinkkel, sőt, az is megesik, hogy egy-egy szülő itt tanulja meg igazán szeretni gyermekét, aki nem olyan, mint remélte; itt tanulja meg keresni benne a bármilyen csekély mértékben, de mégiscsak meglévő értéket, itt tanul meg örülni minden apró eredménynek. A gyermekambulancia foglalkozásain sohasem láttam bánatos, elkeseredett édesanyát vagy édesapát – a konduktorok lelkesedése, ereje, türelme, kitartása magával ragadta őket is.

De az igazat megvallva, Gábor nem volt azonnal így elragadtatva. Igencsak rossz néven vette a beavatkozást megszokott kis életébe – tulajdonképpen jó volt látni, hogy nem közömbös neki, mi történik vele. Egy darabig sírva tiltakozott, de aztán remek megoldást talált ki: alvókúrát vett, mint később nővérei szerelmi bánat ellen. Ha megelégette a foglalkozást – csináljatok, amit akartok– gondolta, és egyszerűen elaludt. És valóban csinálhattunk akármit mi is, a konduktorok is, Gábor jóízűen, mélyen aludt, és csak haza induláskor ébredt fel.

Nekünk jó iskolánk volt türelemből, és erre intettek a szakemberek is. Teltek a hetek, és mi úgy vártuk az első apró jeleket, amelyek arra utalnak, hogy Gábor némi készséget mutat az együttműködésre – mint annak idején az első párnácskák megjelenését pergamenszerű bőre alatt. Nővérei, akik olykor elkísértek minket a foglalkozásra, már kívülről fújták a dalokat és mondókákat – otthon is segítettek mákot törni, fákként hajladozni a szélben, gyertyaszálként állni, édesanyja Gáborkája, ékes virágszál lenni.

És az én virágszálam fokozatosan mégiscsak kötélnek állt. Fel-felemelte ültében a pricc fölé kókadó fejecskéjét, ha néven szólították, rákulcsolt a kezébe adott pálcára, vagy hadonászva megpróbálta megragadni, ha feléje nyújtottuk. Mosolygott a hívogató babára, mackóra. Kezdte nem tehernek, hanem jó játéknak érezni a foglalkozást, olyannak, amit érdemes otthon is folytatni. Nekünk, okos felnőtteknek pedig jó volt tudnunk, hogy mindez nem csak játék, hanem maga az élet, jó volt ráismerni a játékos mozdulatokban azokra az elemekre, amelyek majd az életképességet, az önállóságot biztosítják. Nem torna ez – amit kötelességszerűen természetesen szintén elvégezne az ember – hanem mindennapi, életszerű gyakorlat. Tulajdonképpen végtelenül egyszerű és természetes dolog: csak hozzá kell segíteni a gyereket ahhoz, hogy minden leghétköznapibb tevékenységében gyakorolhassa a foglalkozáson tanultakat. Nem a kezébe adni, hanem nyújtani felé a játékot, nem a szájába tenni a falatot, hanem irányítani kanalat tartó kezét, nem kihűteni, hanem vele fűjatni meg az ételt, nem odavinni, hanem hívni, és türelemmel biztatni, míg kúszva odaér, segíteni neki dőlcegen megállni térdcsípőjében, hogy felkukucskálhasson nővére íróasztalára.

Természetesen sokszor könnyebb lett volna megetetni vagy karba venni. Olyan ez, mint amikor úgy érzem, könnyebben, hamarabb elmosogatnék vagy felmosnék, mint a gyerek, mégis hagyom, hogy ő tegye, míg érdeklődve és kedvvel teszi, mert különben sosem tanul a meg, leszokik róla, mielőtt még rászokhatott volna.

Igy hát nagyon igyekeztünk mindannyian, hogy mindent úgy tegyünk, ahogy a foglalkozásokon megtanultuk. Eddig is sok inger érte Gábort, hiszen jött velünk mindenhol, nem akadályozott bennünket semmiben, de most még tudatosabban használhattuk ki a mindennapi élet kínálta lehetőségeket is. Gábor otthonosan érezte magát a strand napozópriccsein, fokosszéknek használta a mászókat a játszótéren, xilofont kapott a születésnapjára, hogy nagyobb kedvvel ütögessen a kezében tartott pálcával, négykezeset játszhatott nővéreivel a zongorán.

És egyszer csak észrevettük, hogy nem vállravezett gyerek többé. Ha nem is ölel át, de tartja magát a karomon, és érdeklődve forgatja fejecskéjét, kaszáló mozdulatokkal egyre többször sikerül megragadnia a tárgyakat, és három évesen – ki hitte volna már akkor – megfordul hasról hátra és vissza, ahogy illik. Térdcsípőjében szépen állt, lépegetni próbált. És milyen büszkék voltunk a hegre az orrán, amikor felbukott – ilyen sebhelyet csak mozgékony gyerek képes beszerezni!

Mert a mozgás hatalmas örömet szerzett neki. Fergeteges jókedvében gyakran már abba sem akarta hagyni a játékot, haza sem akart jönni, különösen, ha éppen kedvenc Marika nénije foglalkozott vele. Mert nemcsak bennünket ismert meg, azt is. Éreztetni tudta, ki áll különösen közel a szívéhez a környezetéből. Egyébként is imádta a fehér köpenyes nőket: csak pozitív emlékei voltak róluk, csak jó élményei. Amikor visszamentem dolgozni, és olykor ő is bent volt az iskolában, kocsijából kinyúlva követelőzően rángatta meg tanártársaim fehér köpenyeit, micsoda dolog, hogy nem vele foglalkoznak?!

Hiszek az áldozatvállalásban, de az önfeláldozást természetellenesnek, emberi ösztöneinkkel összeegyeztethetetlennek tartom. Ha tanári pályámat odadobtam volna Gáborért, az nem lett volna őszinte viselkedés, és Gábor nem nyert volna vele annyit, mint amennyit magam, és talán tanítványaim is vesztek volna.

Ehhez nagyon komolyan össze kellett fognunk. Férfjammal szinte percnyi pontossággal egyeztetjük munkabeosztásunkat, és nagylányunk komolysága, megbízhatósága lehetővé tette, hogy rábízhasuk a kicsiket. De édesanyám nélkül így sem boldogultunk volna. Ő mindig rendelkezésünkre állt, ha kértük, és boldogan foglalkozott Gáborral. Naphosszat énekelt Gábornak, játszott vele, beszélni tanította. Tudtuk jól, hogy valójában sohasem lesz

képes beszélni, hiszen a sérülés nagymértékben érintette a beszédközpontot is, de sírnivalóan gyönyörű volt, amikor nagyanyja unszolására lelkes „aja, aja” kiáltásokkal fogadott. Édesanyám százszor, ezerszer, ki tudja hányszor mondta el neki, próbálgatta kis száját alakítani, hogy legalább ezt a legszebb szót: „anya” tőle is hallhassam.

A másik nagymama még aktív dolgozó volt, így ritkábban jöhetett, de unokája ízlését lesve finomabbnál finomabb falatokat hozott neki. Gábor harapni, rágni nem tudott, pépesen etetjük máig is, mint egy kisbabát, de igazán érdemes neki főzni, szívesen, jóízűen, sokat eszik, és elismerően elégedettnek mutatkozik, ha fogára való a falat.

Persze sokkal egyszerűbb lett volna minden, ha intézményesített segítséget kapunk. Ha lett volna olyan hely, ahol napközi ellátást biztosítanak az ilyen halmozottan sérült gyermekeknek is. Mert az egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy Gábor igazi óvodás a mozgássérültek intézetében sem lehet. Ő értelmileg is olyan súlyosan károsodott, hogy egy határon túl nem volt fejleszhető tovább. Megnyugtató volt tudnunk, hogy a konduktív pedagógus, a konduktorok gyöngéd következetessége segítségével mindazt megtanulta, amit megtanulhatott, és bele kellett nyugodnunk abba, hogy lépcsőfoknyi ugrást még fokozottabb foglalkozással sem lehetne elérni. Jó volt látnunk azt is, hogy derűs, kiegyensúlyozott ember, örömmel és bánatokkal, és – bármily fájdalmas a gondolat – alighanem jobb, hogy nincs tudatában annak, hogy hiányzik neki valami az élet teljességéhez.

Ha megkérdeznék, volt-e értelme a többéves munkának, ma is azt mondom, már az megérte, hogy tartása van a testének, meg tud fordulni és használja a kezét, hogy nem felfekvéses sebek közt telik élete. És meggyőződésem, hogy ennél sokkal többről van szó. Legalább ilyen fontos, amit a Pető-módszer személyiségfejlődésében, értelmi képességei kibontakoztatásában adott neki.

Mindez egész családnak életét döntően befolyásolta. Nagyobbik lányom ekkor választott pályát. És ő valóban tudatosan választott, nemcsak érzelmileg ragadta meg ennek a hivatásnak a szépsége, volt alkalma jó előre megismerni annak nehézségeit is. Annak idején gyermeki fantáziáját annyira megragadták a látottak, hogy lefestette a sok kis vidám bice-bócát, ahogy örömmel végzik feladatukat. Gyermekrajza évekig függött a gyermekambulancia falán. Most boldog, hogy egyre közelebb kerül e hivatás gyakorlásához: a Mozgássérültek Pető András Nevelőképző és Nevelőintézetének hallgatója.

Annak idején valóban nagy szükségünk lett volna arra, hogy Gábor óvodás lehessen, hiszen válásunk megnehezítette a róla való gondoskodást. Barátnőm mondja, hogy amikor válása okairól kérdezték, és ő megpróbálta elmagyarázni, az emberek csak hümmögtek. Gondolt egyet, és mindenkinek azt válaszolta: ivott és vert. Ez mindenki számára érthető és kielégítő magyarázatnak bizonyult. Hasonlóképpen hajlamosak az emberek Gábor problémáját tekinteni a mi válásunk okának. Az élet dolgai sokkal bonyolultabbak, és ha hiábavaló volna is tagadni, hogy Gábor benne van „minden félrecsúszott nyakkendőben” – altatás volna mindent ezzel magyarázni. Különbösen is a költő azt mondja, hogy „egész elhibázott életemben” de a mi életünk távolról sem mondható elhibázottnak. Én boldog anyja vagyok egy olyan szép nagy családnak, amelyet csak Kovács Margit volt képes agyagba mintázni.

Gábor öt évesen egészségügyi gyermekotthoni óvodás lett. Nagyon büszkék voltunk rá, hogy úgy élhet, mint minden más gyerek, reggel elvisszük és este hazahozzuk, mint egy igazi óvodást, napközben meg rengeteg érdekes dolog történik vele, közösségi élményeket, tapasztalatokat szerez. Nem is tudtuk igazán, hogy ő, aki ennyire rosszul lát, honnan ismeri fel, ha közeledünk az óvoda épületéhez, de nevetéséből, hangos kiáltásából értettük, mennyire örül neki. Óvónői közül kiválasztotta a szívéhez különösen közelálló Erzsi nénit,

társai közül az angyali mosolyú Andreát. Még arra is képes volt, hogy védekezzen a verekedő gyerekek ellen, ha olyan közelített feléje, akitől volt félnivalója, hangosan kiabálni kezdett. Egész nap tevékenykedett, csecsemő módra ugyan, de aktívan játszott. Feledhetetlen élmény számomra a jelenet, amikor arra értem oda az óvodába, hogy sete-suta Gáborkám éppen versenyt kúszott a szőnyegen egy mesekönyv után a kétméternyi Zsolt bácsival, a pszichológussal.

Ismét megadatott nekünk az a jó érzés, hogy szeretik a fiúnkat, elfogadják olyannak, amilyen. Ha belegondolok, tulajdonképpen mindig is el tudtuk fogadtatni közelebbi-távolabbi környezetünkkel, hogy ilyen is van. Ma is, ha kivonul nagy családunk, embernyi tizenhárom éves Gáborunk úgy el van e többi között a kocsijában, hogy fel se tűnik. Nem mutogatjuk exhibicionistán, de nem is leplezzük, nem takargatjuk. Ha mi természetesnek tekintjük, más se csodálkozik rá. Ha mi nem sajnálatjuk, rajtunk se sajnálkoznak.

Nem gátolt Gábor bennünket semmiben, inkább gazdagított. Az élet olyan rétegeit ismerhettük meg általa, amelyeket nélküle nehézén. És nem gátolta meg azt sem, hogy a nagycsaládról szőtt gyermekkori álmomat megvalósítsam. Tanácsolták nekünk már idejekorán is sokan, hogy legyen Gábor helyett másik gyerekünk, de nem válaszolhattuk azt, amit a szülők a weöres sándori Paidegágász-néninek, hogy „különféle gyerekekkel kísérletezünk”. Mi Gáborral akartunk megkísérelni mindent.

Amikor az óvodából is kiöregedett, további megoldás csak az egészségügyi gyermekotthoni elhelyezés lehetett. Olyan, szeretettel fogadták, olyan gyöngéden gondozzák, olyan jól érzi magát, hogy soha fel sem kellett, hogy merüljön bennünk a gondolat, hogy most aztán félretettük, lemondtunk róla. A mi fiúnk maradt, akkor hozhatjuk haza hosszabb-rövidebb időre, hétvégére ünnepre, amikor csak akarjuk. Orvosait, gondozóit talán még a konduktoroknál is jobban csodáljuk: ők úgy végzik évtizedeken át fáradhatatlanul munkájukat, hogy még a szemmel látható siker élménye sem adatik meg nekik, csak az áldozatos munka öröme.

Boldog az az ember, aki képes erre az érzésre.

Így Gábor sorsa hosszú távra megnyugtatóan rendeződött. Most jött el az ideje, hogy nem Gábor helyett, hanem Gábor mellett több gyermekem is legyen, hogy annyian ülhessük körül az asztalt, mint a Kovács Margit-kerámián. Az évek során egymást követően három kisfiút vettem magamhoz, akik szerető testvérei lettek lányaimnak és Gábornak.

Legnagyobb fiam, alighogy hazakerült, birkózóversenyt játszott Gáborral.

– Anya, anya, Gábor lebirkózott! – kiabált ki nekem a konyhába.

Gábor meg büszkén nevetve hadonászott a bátyja hasán, ahova nagy nehezen sikerült feltornászni magát.

Két öccse vetélkedve szórakoztatja, ha itthon van, mit össze nem bohóckodnak neki! Gábor „karácsonyi bulija” különösen nagy esemény, de a hétköznapokon is örülnek, ha elkísérhetnek az otthonba, szívesen játszógnának szobatársaival is.

Úgy tűnik, sikerül megtalálnunk a természetes, egészséges arányt. Így kell legyen, mert sohasem érezzük tehernek Gábort, egy idő után testvérei reklamálják mindig, hogy mikor hozzuk már haza. Végül is nagyon egyszerű úgy szervezni a programokat, hogy soha ne kelljen azt mondani, hogy ezt vagy azt Gábor miatt nem lehet. Akkor hozzuk haza, ha neki is testhezálló a program, és ha itthon van, neki is testhezálló programokat szervezünk. Az ünnepek résztvevője, a születésnapokra ő is ad ajándékot, az üdvözlőlapokat ő is aláírja. Amilyen szívós, kiegyensúlyozott, derűs ember, száz évig fog élni, és én nyugodt lehetek, hogy akkor sem marad magára, ha én már nem leszek. Anélkül, hogy bárkinek fel kéne áldozni magát miatta: hiszen olyan sokan érzik természetesnek, hogy áldozatot hozzanak érte.

Gábor születésekor úgy éreztem, sokat könnyít helyzetemen, hogy vannak egészséges gyermekeim is. Sajnálom azokat, akik úgy érzik, a beteg gyermek mellett nem lehet már másik gyermekük; akár azért, mert félnek „idegen” gyermeket magukhoz venni – hiszen az csak addig „idegen”, míg magáénak nem vallja az ember.

Engem is sokan sajnáltak, sokan tartottak meggondolatlanoknak, sokan bátornak. És most sokan irigyelnek, és sokan örülnek vélem, hogy Gábor után tíz évvel, több mint negyven évesen szültem. Ép, egészséges, szép, okos kisfiút.

És hogy ne legyen egyedül nagy testvérei között, magamhoz vettem egy kislányt. Ezzel a két kicsivel csodálatosan és meghatóan zárul be a kör. Kiderült, hogy a kislány – aki ép, egészséges, szép és okos, mint a kisfiam – gábornyi adatokkal született: 26. hétre, 1100 grammal.

Simándi Klára